

Asia: Lausuntopyyntö koskien merimetson pesintöjen estämistä vakavan kalatalousvahingon ehkäisemiseksi (VARELY/2686/2024 ja VARELY/2771/2024) (VARELY/2686/2024, VARELY/2771/2024)

Varsinais-Suomen ELY-keskus
kirjaamo.varsinais-suomi@ely-keskus.fi

Lausunto

1 Johdanto

Varsinais-Suomen ELY-keskus pyytää Luonnonvarakeskukselta lausuntoa koskien merimetson pesintöjen estämistä vakavan kalatalousvahingon ehkäisemiseksi Insoon ja Kirkkonummi-Siuntionjoen sekä Porvoon-Sipoon kalatalousalueilla (VARELY/2686/2024 ja VARELY/2771/2024). Lausuntopyyntö on jatkoa aikaisemmille pyynnöille, jotka ovat olleet sisällöltään laajempia, ja joista Luke on antanut lausunnot 2614/00 04 05/2024 ja 3084/00 04 05/2024.

Varsinais-Suomen ELY-keskus on Luken lausuntojen perusteella tunnistanut kaksi aluetta, jotka ELY-keskuksen näkemyksen mukaan täyttävät vakavan vahingon reunaehdot alueesta, jossa vakavan kalatalousvahingon syntyminen on todennäköistä. Varsinais-Suomen ELY-keskus katsoo hakemusten ja Luken lausuntojen perusteella, että merimetsojen pesintöjen estäminen on tarkoituksenmukaisin keino vakavan kalatalousvahingon ehkäisemiseksi liitteessä esitetyillä alueilla.

Luke on lausunnossaan 2614/00 04 05/2024 todennut, että merimetsojen suurin kalastuspaine rajoittuu noin 10 km etäisyyteen kolonioista. Lausunnossaan 3084/00 04 05/2024 Luke kuitenkin toteaa, että hakijan esittämä merimetsokolonioiden hävittäminen 10 km säteellä poikastuotantoalueista on ylimitoitettua, eikä se ole tarkoituksenmukaista tai tehokasta. Varsinais-Suomen ELY-keskus pyytää Lukea tarkentamaan, millä etäisyydellä liitteen poikastuotantoalueista on tarkoituksenmukaista estää merimetsojen pesintää nykyisissä ja mahdollisesti uusissa merimetsokolonioissa vakavan kalatalousvahingon ehkäisemiseksi, ottaen huomioon merimetsokolonioiden etäisyys poikastuotantoalueista ja merimetsojen kokonaismäärä alueilla.

2 Lausunto

Luonnonvarakeskus (Luke) selventää, mitä se sanoilla ”tarkoituksenmukaisuus” ja ”tehokkuus” edellisessä lausunnossa tarkoitti. Tarkoituksenmukaisuudella Luke tarkoittaa, että suunniteltavilla toimenpiteillä on positiivinen vaikutus kalastettavaan kalan määrään ja ne poistavat tai vähentävät häiriötekijän vaikutusta. Tehokkuudella Luke tarkoittaa, että rajalliset resurssit kohdistetaan toimenpiteisiin, joiden tosiallisesti odotetaan vaikuttavan kalakannan tilaan. Tehokkuuteen liittyvät myös muut toimenpiteet kalakannan ylläpitämiseksi, tehokkuutta ei välttämättä saavuteta poistamalla vain yhtä häiriötekijää.

Varsinais-Suomen ELY-keskus on pyytänyt Lukea tarkentamaan, millä etäisyydellä poikastuotantoalueista on tarkoituksenmukaista estää merimetsojen pesintä nykyisissä ja mahdollisesti uusissa merimetsokolonioissa vakavan kalatalousvahingon ehkäisemiseksi, ottaen huomioon merimetsokolonioiden etäisyys poikastuotantoalueista ja merimetsojen kokonaismäärä alueilla.

Luke toteaa aluksi seuraavan: 1) Merimetsopopulaation koko ei yksin ole mitta merimetsojen aiheuttamasta vahingosta kalapopulaatioille. 2) Tärkeisiin poikastuotantoalueisiin ei välttämättä kohdistu merkittävää saalistuspainetta, vaikka ne sijaitsevat lähellä merimetsokoloniaa. 3) Jos kutevien kalojen määrä on suuri, merimetsoilla on luultavasti vain rajallinen vaikutus kalakannan tilaan, koska useimmilla kaloilla lisääntymispotentiaali on suuri ja toisaalta myös lajien sekä yksilöiden välinen kilpailu rajoittaa populaatioiden kokoa. Luken alustavien tutkimustietojen pohjalta (Veneranta ym julkaisematon), merimetsojen saalistus ei kohdennu ainoastaan pieniin tai nuoriin kaloihin, vaan kaikenkokoisiin ahveniin siinä suhteessa mitä populaatiossa esiintyy. Kalastuksen kannalta tämä on oleellinen asia, koska ainakin ahvenen osalta kilpailua merimetson ja kalastajien välillä tällöin esiintyy. Ilman tietoa kalakantojen tilasta tai merimetsojen syönnösalueista, voidaan vain olettaa, että saalistusvaikutus on riippuvainen merimetsopopulaation koosta. Luke toteaa, että pinta-alaan suhteutettuna parhaimmat poikastuotantoalueet ahvenen osalta Etelä-Suomessa sijaitsevat jokisuistoissa sekä rannikon fladoissa ja kluuveissa, ei rannikon merenlahdissa (Westerbom ym 2023). Täten, Inkoon Pikkalan alue saattaa olla kalatuotannolle merkittävä, kuten myös Emäsalon koillispuolella olevat lahdet ja Porvoon suistoalue (lausuntopyynnössä olevien karttojen tummat alueet).

Lausuntoalueelta olevien tai sille suoraan soveltuvien tutkimustietojen vähäisyyden vuoksi Luke ei pysty vastaamaan kysymykseen siitä, millä etäisyydellä on tarkoituksenmukaista estää merimetsojen pesintää nykyisissä ja mahdollisesti uusissa merimetsokolonioissa vakavan kalatalousvahingon ehkäisemiseksi. Luke toteaa yleisellä tasolla, että keskimäärin noin puolet saalistusmatkoista kohdistuu alueille, jotka ovat noin 7 km päässä edellisen yön levähdyspaikasta (pesimäkolonia tai yöpymispaikka), ja kun etäisyys kasvaa, saalistusmatkojen määrä vähenee hyvin nopeasti suhteessa etäisyyteen (Westerbom ym 2024). Ottaen huomioon, että merimetsojen saalistusmatkat suuntautuvat eri suuntiin, saalistuspaine on keskimäärin voimakas lähellä koloniaa ja vähenee nopeasti etäisyyden kasvaessa (Westerbom ym 2024). Ilman tietoa siitä, mikä kalapopulaation tila on juuri kyseisillä alueilla, Luke ei pysty ottamaan kantaa siihen, tai edes arvioimaan, tapahtuuko ehdotetuilla alueilla tällä hetkellä vakavaa kalataloudellista vahinkoa. Luke toteaa, että pesivien merimetsojen määrä oli vuonna 2024 keskivertoa huomattavasti suurempi Stora Buskörenillä (1846 pesää, keskivertokoloniassa Suomessa oli 519 pesää, mediaani 163). Yhdessä muiden lähiyhdyskuntien kanssa, on mahdollista, että merimetsot saattavat aiheuttaa kalataloudellista vahinkoa tällä alueella. Porkkalanniemen länsipuolisessa saaristossa, populaatio on pienempi ja olemassa olevan tutkimustiedon perusteella voidaan olettaa, että lintujen saalistusmatkat levittäytyvät saaristossa eri suuntiin, eivätkä välttämättä kohdistu erityisesti niihin sisäsaariston lahtiin, joissa tärkeimmät kutualueet mahdollisesti myös sijaitsevat (Liite1, Kuva 1). Huomioitavaa liitteen kuvassa 1 on se tosiasia että tiedot perustuvat aikaan ennen Brändholmen kolonian syntyä, ja kolonia sijaitsee hyvin lähellä Pikkalanlahtea, ja siten linnut todennäköisesti myös saalistavat tällä alueella. Yleisesti, merimetsa saalistaa lähinnä rannan läheltä, missä on matalaa, alle 10 m syvyistä vettä. Iso Haahkaluodon populaatio oli 2024 selvästi kookkaampi (1061 pesää) kuin keskivertokolonia Suomessa. Mikäli ELY keskus katsoo, että perusteet kannan vähentämiselle ovat olemassa, öljyminen on luultavasti tehokkaimpia tapoja pienentää populaatiota (tai estää sen kasvamista), koska toimenpide kohdistuu juuri siihen populaation osaan (paikalla olevat pesivät linnut), jonka kokoa halutaan vähentää (vrt. aikaisempia lausuntoja). Ilman tietoa kalakantojen tilasta ja merimetsojen saalistusalueista,

on oletettava, että uusien kolonioiden syntyminen hyvin lähellä tärkeitä kutualueita, voi jatkossa heikentää kalojen poikastuotantoa. Luke ei siten vastusta mahdollisia toimenpiteitä, jotka tähtäävät erityisen tärkeiden kutualueiden suojeluun merimetsojen saalistukselta.

Luken lausunto perustuu niihin tietoihin ja aineistoihin, joita Lukella on ollut käytettävissä (merimetsokannan koko tilastoruuduilla 53 ja 54 sekä samoilta ruuduilta saaduista kuhan ja ahvenen saalisilmoituksista, ja tiedot kalastajien määristä). Luke muistuttaa, että tausta-aineistojen luotettavuuteen liittyy epävarmuuksia. Lausuntoalueen molemmilla tilastoruuduilla kaupallisen kalastuksen ahven- ja kuhasaaliit ovat pienet verrattuna Suomen rannikkoalueen keskeisiin pyyntialueisiin. Kokonaissaaliiden ollessa pienet, yksittäisen kalastajan saalisilmoitukset voivat vaikuttaa lopputulokseen. Aineisto on kuitenkin paras saatavilla oleva ja yleiset trendit ovat samansuuntaisia, tai eivät ainakaan suoraan ristiriidassa, kun tilastoruutuja 53 ja 54 verrataan koko Uudenmaan rannikon tilanteeseen (vertaa aikaisemmat Luken lausunnot).

Tilastoruudun 53 alueelta pyydetty kokonaiskuhasaalis on aineiston perusteella vähentynyt 20 vuoden aikana, mutta ahvensaaliit ovat olleet varsin vakaat, kun huomioidaan saalisilmoittaneiden kalastajien määrän muutosta samana aikana. Tilastoruudulla 54 ahvenmäärä näyttää varovaista nousevaa trendiä, kuhan määrä on laskenut huippuvuosista mutta on samalla tasolla kuin vuosituhannen alussa, ennen merimetsojen saapumista alueelle. Kehitys kuvaa laajempaa kehitystä alueella (aikaisemmat Luken lausunnot ja <https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/meri/suomen-meriympariston-tila-2024/kalakannat/rannikkolajien-tila>). Suomenlahdessa, sekä ahvenen että kuhan kalakannan tilanne arvioitiin vastikään hyväksi (<https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/meri/suomen-meriympariston-tila-2024/kalakannat>).

Suomenlahdella kuhan osuus merimetson ravinnossa pesimäaikaana on tutkimuksissa osoittautunut olevan hyvin pieni, 0–4 % (viitteet aikaisimmissa lausunnoissa). Merimetsojen pesämäärät eivät korreloi negatiivisesti kaupallisten kalastajien ilmoittamien saalismäärien (kg) kanssa (Taulukko 1) kun huomioidaan saalisilmoittaneiden kalastajien määrän muutosta samana aikana.

Ilmoitettujen merimetsojen aiheuttamien vahinkojen arvo Suomen merialueilla 2023 oli yhteensä 47 000 euroa. Arvoltaan suurimmat vahingot aiheutuivat ahvenelle, 26 000 euroa ja kuhalle 11 000 euroa. Alueellisessa vertailussa suurimmat vahingot koettiin Suomenlahdella Helsingin-Porvoon eteläpuoleisella merialueella tilastoruudussa 54, jossa merimetson suuhun ilmoitettiin päätyneen 2 700 kiloa kalaa. Siitä yli puolet oli ahventa. Markkinoille päätyessään ahventen arvo olisi ollut 9 500 euroa (Söderkultalahti & Rahikainen 2025).

Viitteet

Söderkultalahti, P. & Rahikainen, M. 2025. Hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamat saalisvahingot 2023. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 12/2025. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 19 s.

Westerbom, M., Kuningas, S., Lappalainen, A., Veneranta, L. 2023. Lagoon morphology as an overarching driver for perch breeding success. Front. Mar. Sci. 10:1167038.

Westerbom, M., Airaksinen, S., Arkko, V. ym. 2024. Merimetson ja harmaahaikaran suorat kalatalousvahingot: Määrän ja laadun arviointi Suomen merialueilla. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 56/2024. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 177 s.

3 Lausunnon tiivistelmä

Luonnonvarakeskus on tähän lausuntoon koonnut käytettävissä olevaa taustatietoa. Käytettävissä olevien tutkimusaineistojen perusteella Luke ei voi ottaa perustellusti kantaa siihen millä etäisyydellä koloniasta vakavaa vahinkoa esiintyy, vaikuttaako merimetso alueiden ahven- tai kuhapopulaatioihin merkittävästi, eikä myöskään siihen runsastuvatko kalakannat, jos merimetsojen määrää vähennetään. Merimetsojen määrän kehittymistä lähivuosina ei voida ennustaa ja siten niiden vaikutusta tulevaisuudessa ei voida arvioida. Jos merimetsojen määrää vähennetään kalataloudelle aiheutuvien haittojen perusteella, on todennäköisesti järkevää kohdistaa toimenpiteet niihin kolonoihin, jotka ovat suhteellisesti isoja ja lähimpänä rannikon tärkeitä kutualueita ja/tai estää uusien kolonioiden syntyä näillä alueilla. Erityisesti Stora Buskörenin kolonia on huomattavasti isompi kuin keskivertokolonian koko Suomessa ja sen aiheuttama saalistus lähialueella mahdollisesti vähentää pyydettyä kalaa. Brändholmenin kolonia Pikkalanlahden tuntumassa on myös hieman isompi suhteessa keskivertokolonian kokoon Suomessa ja Brändholmenin kolonia sijaitsee hyvin lähellä potentiaalisesti tärkeitä kalan kutualueita.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 20.03.2025 klo 15:09:39.

Lausunnon valmistelija(t):

Mats Westerbom

Mikko Olin, Lari Veneranta

Liitteet: Liite 1 Luken lausunto_VARERLY 2686_2771

Tiedoksi: